

FULL INFORMATIU PER A DELEGATS I DELEGADES DE PREVENCIÓ

Equips de Treball i Màquines: Mirada des de la Prevenció

Març del 2018

Diàriament, un percentatge elevadíssim de treballadors i treballadores utilitzen màquines, eines i diferents estris per realitzar la seva activitat professional: són el que anomenem *equips de treball* i estan sotmesos al compliment d'una legislació específica: RD 1215/1997 i RD 1434/1992, que regulen la comercialització d'aquestes màquines i els requisits que han de complir.

La realitat de la pràctica preventiva a les empreses és que com aquesta maquinària ja té el marcatge CE no és necessari realitzar cap tipus d'avaluació de riscos, i és corrent que en les avaluacions de riscos no s'identifiquin els equips i/o materials que utilitzen els treballadors i treballadores, ni tampoc es tinguin en compte els efectes perjudicials per a la salut que pugui ocasionar l'exposició als riscos específics associats.

Així, ens trobem amb una màquina que té l'etiqueta de marcatge CE i podem pensar que tenim garanties de seguretat i salut i de compliment de la normativa, però això és un error greu.

És a dir, es produeixen molts incompliments legals i, malauradament, en la majoria dels casos ens adonem de l'incompliment de la norma a partir de la constatació d'un dany provocat per un accident de treball que s'havia —i es podia— haver evitat, i que sempre té conseqüències per a la salut dels treballadors i treballadores que es veuen obligats a utilitzar aquests equips diàriament.

L'objectiu d'aquest full informatiu és donar les claus per controlar si es compleixen les condicions de seguretat i salut per utilitzar els equips de treball emprats pels treballadors i treballadores a la feina.

Per això, la tasca dels delegats i delegades de prevenció, pel que fa a la vigilància i el control del compliment de la normativa, és clau en aquests casos. Amb informació i a partir de l'exercici dels nostres drets, hem de ser capaços d'adonar-nos d'aquests incompliments abans que hi hagi conseqüències per a la salut dels treballadors i les treballadores exposats.

Aquest full informatiu, el podeu trobar en suport informàtic i en castellà a www.ccoo.cat/salutlaboral (apartat "Eines sindicals" / "Fulls informatius").

MINISTERIO
DE EMPLEO
Y SEGURIDAD SOCIAL

Financiat per:

FUNDACIÓN
ESTATAL PARA
LA PREVENCIÓN
DE RIESGOS
LABORALES, F.S.P.

AT2017-0102

comissió obrera
nacional de Catalunya

QUÈ ÉS UN EQUIP DE TREBALL (RD 1215/1997)?

Es considera equip de treball qualsevol màquina, aparell, instrument o instal·lació utilitzat a la feina (art. 2 del RD 1215/1997).

Amb aquesta definició legal, el terme equip de treball és prou ampli per incloure màquines, eines manuals, associacions de màquines, instal·lacions...

Aquesta definició tan universal fa que l'aplicació d'aquest RD sigui obligatòria a la gran majoria dels centres de treball.

QUÈ ÉS UNA MÀQUINA?

És un conjunt de peces o òrgans units entre ells, dels quals un, almenys, haurà de ser mòbil i, si escau, d'òrgans d'accionament, circuits de comandament i de potència, etc., associats de manera solidària per a una aplicació determinada, en particular la transformació, el tractament, el desplaçament i el condicionament del material.

També es considera maquinària i màquina un conjunt de màquines que, per arribar a un mateix resultat, estiguin disposades i accionades per funcionar solidàriament.

DEFINICIONS

Utilització d'un equip de treball

Qualsevol activitat referida a un equip de treball, com la posada en marxa o la detenció, l'ocupació, el transport, la reparació, la transformació, el manteniment i la conservació, inclosa, en particular, la neteja.

Zona perillosa

Qualsevol zona situada a l'interior o al voltant d'un equip de treball on la presència d'un treballador o treballadora exposat comporti un risc per a la seva seguretat o salut.

Treballador o treballadora exposat

Qualsevol treballador o treballadora que es trobi totalment o parcialment en una zona perillosa.

Operador d'equip

El treballador o treballadora encarregat de la utilització d'un equip de treball.

RISCOS DERIVATS DE LA UTILITZACIÓ D'EQUIPS DE TREBALL

Què es considera risc derivat de la utilització d'un equip de treball?

L'equip de treball per si sol i la seva utilització de manera habitual o ordinària per a la producció NO són l'única situació de risc que s'hagi de tenir en compte quan parlem d'equips de treball. Per això, la norma estén la utilització dels equips a les següents activitats:

- Posada en marxa
- Detenció
- Transport
- Reparació
- Transformació
- Manteniment
- Conservació i neteja

Així, qualssevol d'aquestes operacions s'ha d'observar des de la perspectiva de la salut laboral i la prevenció de riscos, i ha d'estar prevista en l'avaluació de riscos i la planificació de l'activitat preventiva.

Què entenem per entorn de l'equip de treball?

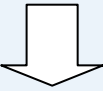

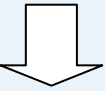
Des del punt de vista de la prevenció, per poder identificar els riscos derivats de la utilització d'un equip de treball, la legislació estableix com a necessari que s'identifiqui l'entorn de treball:

ENTORN DE TREBALL		
ZONA PERILLOSA	TREBALLADOR/A EXPOSAT	USUARI/ÀRIA
Espai interior o al voltant, que pugui comportar risc davant la presència d'un treballador/a.	Treballador/a que pugui accedir a la zona perillosa, tant de manera permanent com ocasional.	Treballador/a encarregat de la utilització de l'equip de treball.

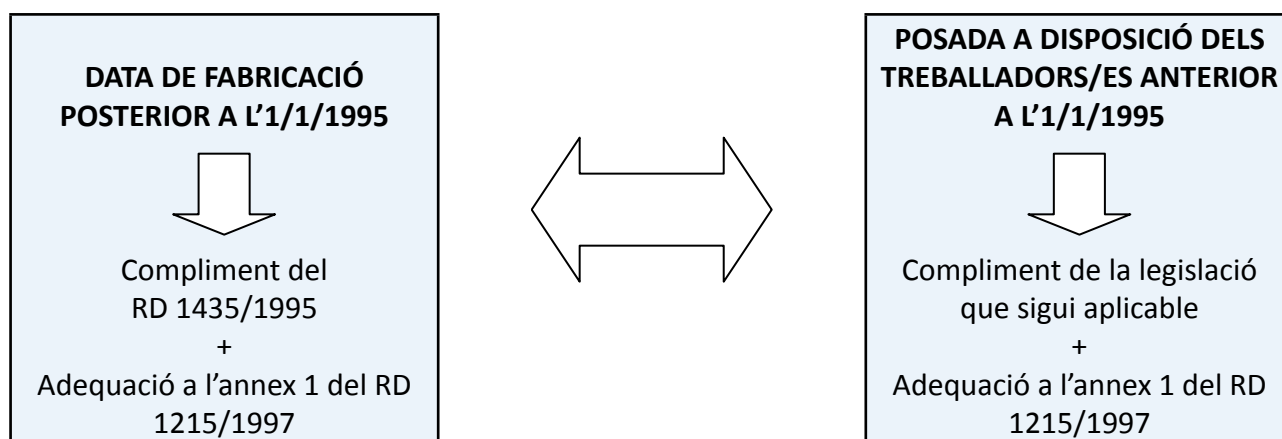
TIPUS D'EQUIPS DE TREBALL

QUÈ EM PUC TROBAR A L'EMPRESA?

Hi ha tres tipus d'equips de treball diferents i, per tant, diferents normatives de referència:

EQUIPS DE TREBALL: TIPUS I NORMATIVES D'APLICACIÓ		
INSTAL·LACIONS I APARELLS SOTMESOS A REGULACIÓ ESPECÍFICA	MÀQUINES	RESTA D'EQUIPS DE TREBALL
De quins equips parlem? Per exemple:		
Instal·lacions de baixa tensió, dipòsits d'emmagatzematge de combustible, instal·lacions elèctriques, instal·lacions de gas... 	Pala carregadora, cinta transportadora, formigonera, bobinadora... 	Eines, martell pneumàtic, transpalet...
Quina normativa han de complir?		
Compliment de la normativa reglamentària específica i adequació a l'annex I del RD 1215/1997.	En funció de l'any de fabricació o la posada a disposició dels treballadors o treballadores.	Adequació a l'annex I del RD 1215/1997.

MÀQUINES

ADEQUACIÓ DELS EQUIPS DE TREBALL AMB ANTERIORITAT AL 31 DE DESEMBRE DEL 1994

Una màquina construïda abans de l'entrada en vigor del RD 1435/1995, encara que es trobi en perfectes condicions, amb tota probabilitat no serà conforme als requisits de seguretat i salut. Perquè pugui ser utilitzada pels treballadors i treballadores ha d'estar adequada al que estableix el RD 1215/1997.

L'empresariat haurà de constituir un expedient en el qual posi de manifest:

- Que la màquina es trobava en servei el 31 de desembre del 1994, cosa que justificarà mitjançant factura inscripció al R.E.I., o qualsevol altre mitjà admès en dret, sempre que al document, hi consti marca, tipus, número de sèrie i any de fabricació.
- Que la màquina compleix les disposicions legals i reglamentàries del país de comercialització, aplicables en el moment de la seva primera comercialització.
- Que la maquinària compleix les condicions previstes en l'annex I del RD 1215/1997.

A l'expedient, hi han de figurar la manera concreta en què es dona compliment a totes i cadascuna de les condicions previstes en l'esmentat annex I i les situacions i llocs on podrà ser utilitzada (zona amb risc d'incendi treballs subterranis, etc.).

Manual d'utilització en el qual s'indiqui:

- Les condicions previstes d'utilització.
- El lloc o els llocs de treball que puguin ocupar els operaris.
- Les instruccions perquè es puguin efectuar sense risc.
- La instal·lació.
- La posada en servei.
- La utilització.
- El muntatge i desmuntatge.
- El reglatge.
- El manteniment.
- Les característiques de les eines que poden acoblar-se a la màquina, si escau.
- La forma concreta en què es dona compliment a totes i cadascuna de les condicions que preveu l'annex II del RD 1215/1997.
- Les contraindicacions d'ús.
- Les situacions i els llocs on no es pot utilitzar la màquina.
- Els riscos residuals i les mesures de protecció que cal adoptar.

L'empresari o empresària elaborarà, per a cada màquina, una declaració en la qual faci constar:

- Nom i adreça de l'empresari o empresària.
- Tipus, marca, model, número de sèrie i any de fabricació.
- Que la màquina es trobava en servei el 31 de desembre del 1994 (indicant el procediment de justificació).
- Disposicions reglamentàries del país de comercialització a les quals s'ajusta la màquina.
- Que la màquina compleix les condicions que preveu l'annex I del RD 1215/1997 i hi ha un manual d'instruccions, que forma part d'un expedient que es conserva a l'empresa a disposició de l'Administració, i una còpia per a les delegades i delegats de prevenció en la qual es posa de manifest el compliment per part de l'empresari o empresària del RD 1215/1997.

COMERCIALIZACIÓ DELS EQUIPS DE TREBALL A PARTIR DE L'1 DE GENER DEL 1995

Aquesta maquinària ha de disposar del marcatge CE, de la declaració CE de conformitat, del manual d'instruccions i d'altres condicions i requisits establerts en els RD 1435/1992 i RD 56/1195. Es considera que una màquina amb declaració CE de conformitat compleix les condicions establertes en l'annex I del RD 1215/1997, sempre que l'empresari o empresària mantingui les condicions originals de la màquina i la utilitzi amb les limitacions establertes pel fabricant.

L'empresari o empresària haurà de constituir un expedient en el qual figuri:

- Còpia de la factura d'adquisició i còpia del marcatge de la màquina.
- Declaració CE de conformitat.

La declaració CE de conformitat ha de tenir el contingut definit en els RD 1435/1992 i 56/1995: la declaració estarà redactada en la mateixa llengua que el manual d'instruccions original i anirà acompanyada d'una traducció al castellà efectuada en les mateixes condicions que la del manual d'instruccions (tota la documentació que faci referència a les instruccions de l'equip de treball haurà d'estar traduïda a l'idioma del país on es comercialitza):

- Manual d'instruccions proporcionat pel fabricant.
- Manual d'utilització en el qual s'assenyalin les condicions addicionals d'utilització, respecte del manual, que s'estableixen per a la utilització concreta que es donarà a la màquina, a l'empresa. És aconsellable que el manual d'utilització s'integri al manual d'instruccions de manera que s'estructuri ampliant-lo.
- Avaluació de riscos de l'equip de treball (RD 1215/1995).

L'empresari o empresària ha d'elaborar, per a cada màquina, una declaració en la qual faci constar:

- Nom i adreça de l'empresari o empresària.
- Tipus, marca, model, número de sèrie i any de fabricació de la marca.
- Fabricant, data i nom de declaració CE de conformitat.
- Emplaçament i ús que es donarà a la màquina. Que les condicions d'utilització compleixen les disposicions relatives a la utilització dels equips de treball (annex II del RD 1215/1997). Cal que hi hagi un expedient que es conservi a l'empresa a disposició de l'Administració en el qual es posi de manifest que la màquina s'adapta als RD 1435/1992 i 56/1995 i que l'empresari o empresària hagi donat compliment als establerts en el RD 1215/1997.

En cas que l'empresari o empresària adquireixi un equip de treball que no tingui declaració CE de conformitat, tindrà la consideració de màquina de nova comercialització i haurà de seguir els procediments per al marcatge i la declaració CE de conformitat amb els establerts en els RD 1435/1992 i 56/1995 i la corresponent adequació del RD 1215/1997.

DE TOTA AQUESTA DOCUMENTACIÓ, SE'N DONARÀ CÒPIA ÍNTEGRA A LES DELEGADES I DELEGATS DE PREVENCIÓ

COMPROVACIÓ DELS EQUIPS DE TREBALL

L'empresari o empresària ha d'adoptar les mesures necessàries perquè els equips de treball la seguretat dels quals depengui de les seves condicions d'instal·lació se sotmetin a les següents comprovacions:

- Inicial (abans de la utilització de l'equip de treball).
- Després de la seva instal·lació i abans de la posada en marxa per primera vegada.
- Després de cada muntatge en un nou lloc o emplaçament.
- Comprovacions i, si escau, proves de caràcter periòdic.
- Comprovacions addicionals dels equips de treball cada vegada que es produeixi un incident o un accident de treball i adopció de noves mesures preventives.

Què hem de fer els delegats i les delegades de prevenció

Hem de realitzar una inspecció al nostre centre de treball per comprovar si TOTS els equips de treball que s'estan utilitzant al centre de treball tenen el marcatge CE.

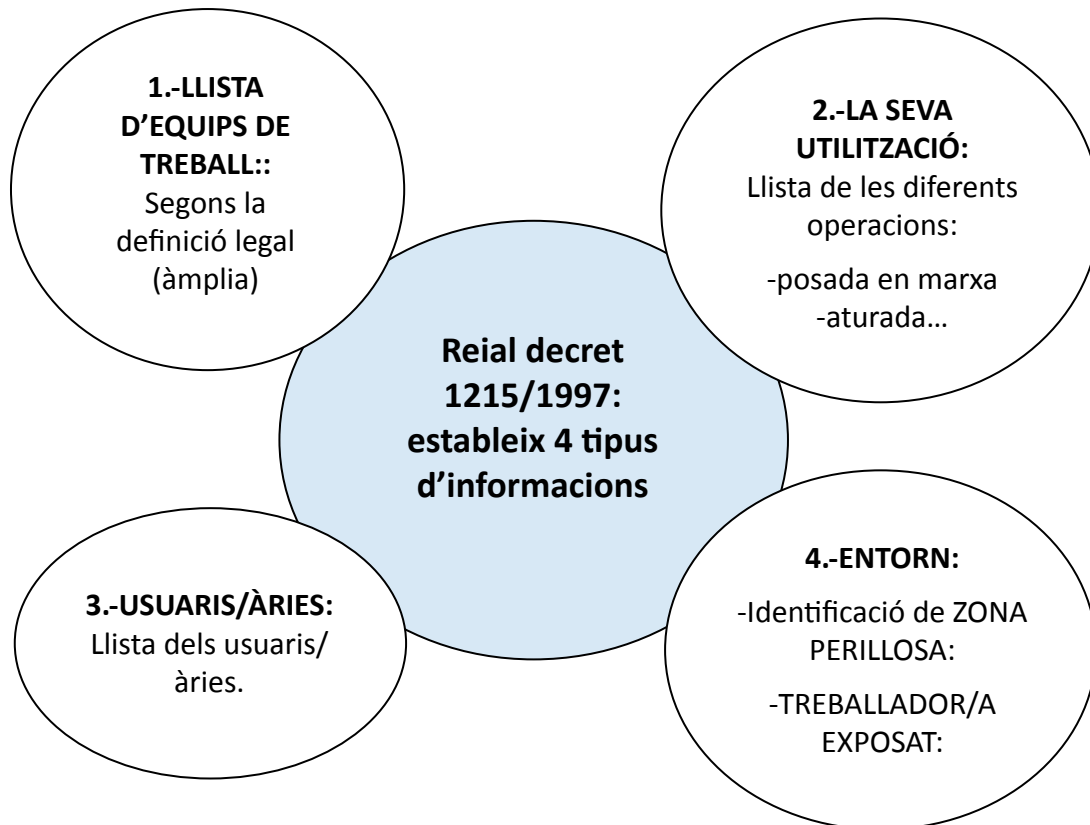
Hem de sol·licitar a la direcció de l'empresa una còpia de l'avaluació de riscos dels equips de treball. En cas que aquesta no existeixi, cal sol·licitar-ne la realització.

El marcatge CE no és garantia de seguretat, ja que només és un requisit legalment indispensable, però no és l'únic que s'ha de complir per afirmar que treballem amb seguretat.

En funció del tipus d'equip de treball que sigui i, en el cas de les màquines, en funció de la data de fabricació, la seva posada a disposició dels treballadors o treballadores haurà de complir una normativa o una altra.

Així doncs, TOTS els equips de treball, tot i tenir el marcatge CE de conformitat HAN de complir els requisits establerts en l'annex I del Reial decret 1215/1997 i la normativa específica que els sigui aplicable.

QUINS ASPECTES HA DE CONTENIR L'AVALUACIÓ DE RISCOS DELS EQUIPS DE TREBALL PER AFIRMAR QUE COMPLEIX EL RD 1215/1997?

És a dir que en l'avaluació de riscos s'han de concretar aquests quatre aspectes i tenir-los en compte per a la identificació i l'avaluació dels riscos així com per a la implementació de les mesures preventives.

I EN RELACIÓ AMB LA COORDINACIÓ D'ACTIVITATS EMPRESARIALS

UN COMENTARI ESPECIAL

En aquest punt, i tenint en compte la definició legal, quan parlem d'usuaris o usuàries, la norma és clara, ja que identifica qui es considera usuari i, en moltes ocasions, aquest paper pot ser assumit per treballadors i treballadores d'altres empreses. Així, tasques de manteniment, revisió, neteja... poden ser realitzades per empreses especialitzades a les quals s'ha subcontractat el servei, i aquest tema ha d'estar degudament recollit en l'avaluació de riscos. Així mateix, s'han d'articular els mecanismes necessaris de compliment de les obligacions de coordinació d'activitats empresarials previstes en el RD 171/2007.

I A LA MEVA EMPRESA...

A partir del que s'ha exposat, podem establir unes primeres conclusions:

- **CAL TENIR UN PROGRAMA D'ACTUACIÓ PERMANENT:**

L'adaptació d'un equip al Reial decret 1215/1997 no és una cosa estàtica, sinó que s'ha de comprovar periòdicament que l'equip segueixi complint els requisits que estableix l'annex I i que es fa servir d'acord amb les condicions d'utilització establertes a l'annex II d'aquesta norma.

- **S'HAN DE GARANTIR ELS DRETS DE CONSULTA I PARTICIPACIÓ DELS TREBALLADORS I TREBALLADORES** (segons l'article 6 del RD 1215/1997 i l'article 18.2 de la Llei de prevenció de riscos laborals).

- **LA FORMACIÓ I INFORMACIÓ DELS TREBALLADORS I TREBALLADORES ÉS UN DRET, PERÒ NO L'ÚNICA MESURA PREVENTIVA** (art. 5 del RD 1215/1997). Així els treballadors i treballadores han de rebre inicialment una formació i una informació que contingui, com a mínim, els següents aspectes:

- Normes generals de prevenció de l'empresa.
- Riscos generals i específics del lloc de treball que els afectin.
- Mesures de prevenció i protecció adoptades per combatre aquests riscos i les accions realitzades per l'empresa en matèria de prevenció.
- Condicions i formes correctes d'utilització dels equips de treball tenint en compte les instruccions del fabricant, així com les situacions o les maneres excepcionals d'utilitzar-los que es puguin preveure.
- Conclusions que es puguin obtenir de l'experiència adquirida en la utilització dels equips de treball.

Sempre, però, la formació ha de ser una mesura d'acompanyament d'altres mesures preventives orientades a actuar sobre l'origen del risc.

I COM S'HA DE FER L'ADEQUACIÓ A L'ANNEX I DEL RD 1215/1997?

El procediment d'adequació dels equips de treball, d'acord amb el RD 1215/1997, s'haurà d'integrar al **Pla de prevenció de riscos laborals** de l'empresa, tal com estableix la Llei 54/2003, de 12 de desembre, de reforma del marc normatiu de la prevenció de riscos laborals.

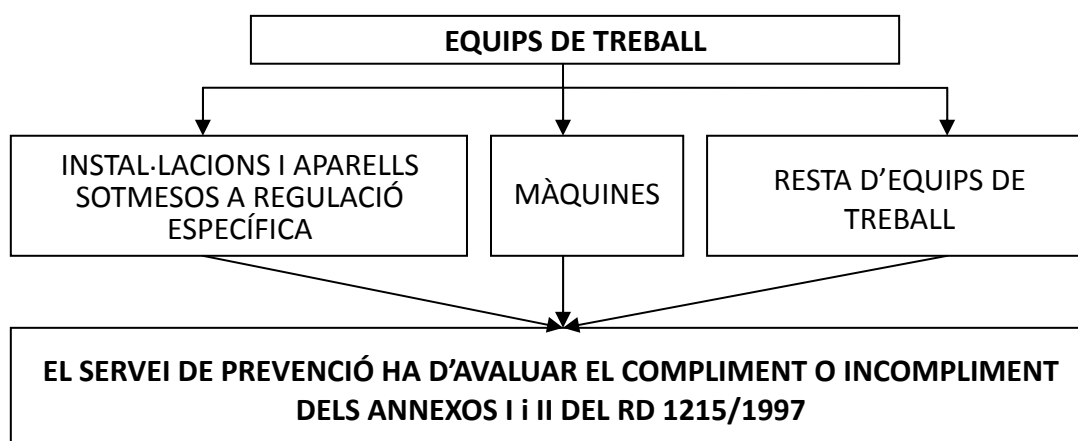
Així, un procediment d'adequació al RD 1215/1997 podria constar de les fases següents:

1. Inventari general dels equips de treball.
2. Identificació dels equips de treball.
3. Conformitat i verificació de conformitat dels equips de treball, d'acord amb el que estableix el RD 1215/1997.
4. Avaluació de riscos.
5. Proposta de mesures correctores.
6. Emissió de la documentació tècnica d'adequació.

En qualsevol cas, aquest procediment s'ha de realitzar garantint els drets de consulta i participació dels treballadors i treballadores (persones usuàries i treballadores exposades), i, per fer-ho, cal recollir les seves aportacions, així com els drets de consulta i participació dels delegats i delegades de prevenció (art. 5 del RSP i art. 36.2 de la LPRL).

QUAN PODREM AFIRMAR QUE ELS EQUIPS DE TREBALL SÓN CONFORMES AL REIAL DECRET 1215/1997?

En tots els casos la intervenció del servei de prevenció és imprescindible i així ho ha de certificar.

ALGUNES PROPOSTES PER GARANTIR ELS NOSTRES DRETS I LA NOSTRA PARTICIPACIÓ A L'EMPRESA

- Parla amb els teus companys i/o companyes, que són els protagonistes que utilitzen els equips de treball. Recorda'ls que la llei estableix el seu dret a aportar la seva informació quant als riscos existents i que són ells els que més coneixen la màquina o l'equip. El coneixement que tenen, derivat de la seva experiència, té el mateix valor o més que el coneixement tècnic d'algú que fa puntualment una avaluació.
- Fes un inventari de quines són les màquines i els equips de treball que s'utilitzen a la teva empresa i dels usos que es donen a cadascun.
- Exerceix els teus drets d'informació com a delegat o delegada de prevenció i sol·licita la informació sobre:
 - Avaluació de riscos de cada un dels equips de treball.
 - Manual d'ús dels equips que facilita el fabricant.
 - Planificació de la prevenció.
 - Programa de manteniment dels equips.
 - El certificat de conformitat del servei de prevenció.
 - ...
- Encara que la màquina sigui antiga, adaptada, etc., sol·licita sempre l'avaluació que indiqui que compleix la normativa. Per tant, desacredita arguments del tipus: "aquesta màquina no té manual", "és molt antiga", "és de fabricació pròpia", etc.
- Assegura't que l'avaluació de riscos dels llocs de treball inclou l'avaluació dels riscos derivats de la utilització dels equips de treball, tal com estableix la normativa. És a dir, en tots i cada un dels usos previstos: posada en marxa, manteniment, neteja...
- En cas que hi hagi intervenció de treballadors o treballadores d'altres empreses, assegura't que es compleixen les obligacions derivades de la coordinació empresarial.
- Assegura't que sigui el servei de prevenció el que avaluï els riscos derivats dels equips de treball, i que estengui el corresponent certificat de conformitat per a cada equip.
- Si una màquina dissenyada per a un ús concret es modifica, aquesta màquina s'ha de posar en conformitat i han de ser avaluats els riscos que genera.

- A partir dels riscos identificats, exigeix sempre un pla d'acció que reculli quines mesures s'han d'aplicar, com s'aplicaran, quan, amb quin pressupost, qui n'és el responsable, com s'avaluarà la seva eficàcia... és a dir, la planificació de l'activitat preventiva que exigeix la llei.
- Exigeix el compliment rigorós del que estableix l'art. 17 de la llei de prevenció:
 - La utilització de l'equip de treball queda reservada als responsables d'aquesta utilització.
 - Els treballs de reparació, transformació, manteniment o conservació han de ser realitzats per treballadors o treballadores especialment capacitats per a això.
- Aquests aspectes s'han de garantir mitjançant procediments i/o protocols de treball que així ho especifiquin i que siguin coneguts per tots els treballadors i treballadores.
- **Exigeix el compliment de la normativa a la teva empresa. Per fer-ho pots comptar amb l'assessorament dels responsables de Salut Laboral de la teva federació i/o territori. Les dades de les persones de referència de les federacions i unions, així com contactar-hi, són a www.ccoo.cat/salutlaboral (apartat "Qui som!").**
- Si no és possible resoldre el tema a l'empresa, pots acudir al TLC (Tribunal Laboral de Catalunya) o a la ITSS (Inspecció de Treball i Seguretat Social) per exigir-ho.

Recorda-ho!: els riscos derivats de la utilització dels equips de treball es poden i s'han de prevenir, i, per aquest motiu, la nostra participació és fonamental.